

Beleidslijn beoordeling kansrijkheid UNESCO Global Geopark initiatieven

Introductie

(citaat van de Draft proposed operational guidelines for UNESCO Global Geoparks)

The Geopark concept arose in the mid-1990's as a response to the need to conserve and enhance the value of areas of geological significance in Earth history. Landscapes and geological formations are key witnesses to the evolution of our planet and determinants for our future sustainable development. From the outset, Geoparks adopted a "bottom-up" or community-led approach to ensure that an area's geological significance could be conserved and promoted for science and education, in addition to being used as a sustainable economic asset such as through the development of responsible tourism. In 2004, with the support of UNESCO, 17 members of the European Geoparks Network and 8 Chinese Geoparks came together to create the Global Geoparks Network (GGN) which, with then more than 100 Global Geoparks as members, acquired legal status in 2014.

A UNESCO Global Geopark must represent geology of international significance. It is independently evaluated by scientific professionals in the relevant discipline of Earth Science. UNESCO Global Geoparks are living, working landscapes where science and local communities engage in a mutually beneficial way.

Education at all levels is at the core of the UNESCO Global Geopark concept. From university researchers to local community groups, UNESCO Global Geoparks encourage awareness of the story of the planet as read in the rocks, landscape and ongoing geological processes. UNESCO Global Geoparks also promote the links between geological heritage and all other aspects of the area's natural and cultural heritage, clearly demonstrating that geodiversity is the foundation of all ecosystems and the basis of human interaction with the landscape.

UNESCO Global Geoparks contribute to achieving UNESCO's objectives by promoting geology and science through a wider contribution to UNESCO's mandate while cutting across education, culture and communication.

1 Inleiding

Ter ondersteuning van haar taken op het gebied van Geoparken, werkt de Nationale UNESCO Commissie (NUC) samen met het Nederlands Forum UNESCO Global Geoparks (NFUGG).

Het NFUGG (verder aangeduid als: het Forum) heeft daarbij een tweeledige adviserende rol, namelijk richting initiatiefnemers van de oprichting van een UNESCO Global Geopark en richting de NUC, die het uiteindelijke aanvraagdossier doorstuurt naar UNESCO, vergezeld van een Letter of Support.

In dit document is een beleidslijn geformuleerd om inhoud aan te geven aan de adviestaak van het Forum. De hierin opgenomen primaire criteria zijn bedoeld om de kansrijkheid van een Geopark initiatief te beoordelen: is een Geopark-status überhaupt een optie. De secundaire criteria betreffen de kwaliteit van een Geopark-initiatief, en zijn bepalend voor de aard van het advies van het Forum

richting de NUC (positief of negatief). Deze secundaire criteria kunnen tevens worden beschouwd als aandachtspunten voor initiatiefnemers bij de verdere ontwikkeling van het Geopark.

De advisering naar de NUC is gebaseerd op een globale beoordeling van het aanvraagdossier en staat los van de inhoudelijke UNESCO Global Geoparks toetsingsprocedure.

2 Primaire criteria

A. Internationaal onderscheidend

UNESCO stelt dat elk nieuw op te richten Unesco Global Geopark toegevoegde waarde dient te bieden ten opzichte van het internationaal palet aan Geoparken. Er dienen sites of landschappen voor te komen die aardwetenschappelijk gezien internationaal van belang / onderscheidend zijn (zie ook de draft operational guidelines for Unesco Global Geoparks, augustus 2014).

Nederland is uniek waar het gaat om de diepgaande en langdurige interactie tussen de mens en zijn omgeving. Denk daarbij bijvoorbeeld aan invloeden van vroege kolonisatie door de mens en de eeuwigdurende 'strijd met het water'. De (dynamiek van de) relatief jonge geologie is daarbij grondig onderzocht.

Bij uitstek het Nederlandse rivierenlandschap, de duinenkust en delen van het pleistocene landschap vertonen op dit gebied unieke kenmerken die het absoluut waard zijn om te bezoeken, te beleven en te bestuderen. Tevens kan het voor velen een waardevolle ontmoeting zijn met de praktijk van de wederzijdse beïnvloeding tussen mens en omgeving en de daarbij behorende en gedurende lange tijd opgebouwde kennis en ervaring.

Gezien het uitgangspunt van de UNESCO liggen kansen voor een Geoparkstatus wat betreft Nederland vooral daar waar een samenhangend geheel aanwezig is tussen enerzijds bijzondere geologische en geomorfologische fenomenen en processen en anderzijds de (resultaten van) invloeden van vroegere of huidige bewoners.

B. Samenhang van gebiedskwaliteiten

Het gebied herbergt naast geo(morfo)logische kwaliteiten ook onderscheidende cultuurhistorische (archeologie, cultuurlandschap, bouwkundig erfgoed) en ecologische kwaliteiten.

Voor het goede begrip van het unieke karakter van het Nederlandse landschap, en daarmee voor een status als Geopark, is het belangrijk de samenhang in beeld te brengen tussen de (veelal relatief kleine) monumenten, landschapselementen, parken, natuureservaten, archeologische vindplaatsen, aardkundige verschijnselen en dergelijke, onderling zowel als in hun relatie met de bewoners van het gebied.

Bovenstaande impliceert dat er kansen liggen voor een Geoparkstatus indien er een samenhang is van geo(morfo)logische kwaliteiten met cultuurhistorische en ecologische waarden en de schaal van het gebied

zodanig is dat er voldoende sites van internationale betekenis zijn en een gebiedsgerichte ontwikkeling met behoud van deze waarden mogelijk is.

C. Bescherming

Gezien de guidelines van Unesco en ook van het Global Geopark Network (GGN) dienen de (belangrijkste) geoheritage sites in het Geopark beschermd te zijn onder lokale, regionale of landelijke wet- en regelgeving.

3 **Secundaire criteria**

In tweede instantie wordt geadviseerd aan UNESCO over de kwaliteit van de initiatieven; de criteria hiervoor vormen de basis voor een tweede, meer diepgaande beoordeling van aanvragen. Het betreft de volgende criteria:

A De kwaliteit van het gebied

Het gaat hier om een (kwalitatieve of kwantitatieve) waardering van de kenmerken het gebied. Daarbij wordt het voorgedragen gebied vergeleken met gelijksoortige landschappen en dient het zich hiervan in positieve zin te onderscheiden.

B Landschappelijke samenhang

De schaal en de begrenzing van het gebied zijn zodanig dat er sprake is van een landschappelijk geheel. Initiatieven in gebieden die in elkaars nabijheid liggen en geologisch of geomorfologisch tot dezelfde familie behoren zijn meer kansrijk als ze gebundeld worden.

C Educatie en onderzoek

Een Unesco Global Geopark dient door middel van het (beter) zichtbaar maken van geoheritage de bevolking meer bewust te maken van de geschiedenis van de aarde, belangrijke veranderingen op aarde (zoals zeespiegelstijging) en ook van duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen. De kwaliteiten van het gebied zijn aantoonbaar overdraagbaar via educatieve activiteiten of onderwijs. Een Unesco Global Geopark dient wetenschappelijk onderzoek te faciliteren.

D Duurzame ontwikkeling

In samenwerking met de diverse stakeholders in het gebied (o.a. ondernemers, overheden, marketingorganisaties) dient een Unesco Global Geopark zorg te dragen voor de duurzame ontwikkeling van het gebied op sociaal, economisch en ecologisch terrein. Dit wordt onder meer bereikt door het stimuleren van (geo)toerisme. Hierbij worden de geologische en daarmee samenhangende gebiedskwaliteiten op verantwoorde manier beleefbaar gemaakt, inspeland op de behoeften van de potentiële bezoeker en met stimulering van de vraag.

E Draagvlak

Bij belangrijke stakeholders in het gebied zoals lokale politici, ondernemers en/of relevante maatschappelijke organisaties is er draagvlak voor de Geopark-status en de daarmee samenhangende economische ontwikkeling op basis van de geologische gebiedsidentiteit. De stakeholders onderschrijven het behoud en het op een verantwoorde manier beleefbaar maken van de gebiedskwaliteiten. De oprichting van een Unesco Global Geopark dient tevens gepaard te gaan met concrete activiteiten en programma's om de lokale bevolking te betrekken.

F Organisatie

Het initiatief moet uitzicht bieden op een duurzame ontwikkeling en verantwoorde exploitatie van het gebied. Het toekomstige Geopark zal moeten voorzien in een solide organisatiestructuur die het Geopark-concept toepast, verder ontwikkelt en aan de verplichtingen vanuit het internationale netwerk voldoet. Zo zal de beoogde organisatie over minimaal een specialist in aardwetenschappen en een specialist op het gebied van regionale ontwikkeling kunnen beschikken en in samenwerking met onderzoeksinstituten en natuur- en milieuorganisaties bijdragen aan wetenschappelijk onderzoek en bescherming van aardkundige waarden.

4 Werkwijze van het Forum

De bovengenoemde criteria vormen de basis voor de advisering door het Forum.

Het Forum roept mogelijke initiatiefnemers op zich bij haar te melden, en zal daarbij haar werkzaamheden toelichten. Indien aan de orde, worden met initiatiefnemers afspraken gemaakt over een vervolgtrajec van bespreking, mogelijk werkbezoek en werkwijze. Dit laatste betreft zaken zoals de fasering in de beoordeling (go/no go momenten in het aanvraagtraject), het stellen van vragen, ruimte voor aanvullende inbreng door de aanvrager, planning, het horen van stakeholders, en dergelijke. Het resultaat van een beoordeling is openbaar.

De definitieve beoordeling van een Geopark-initiatief zal worden doorgeleid naar de Nationale UNESCO-commissie met de status van advies.

De Nationale UNESCO-commissie is vervolgens verantwoordelijk voor de verdere gang van zaken, zoals het al dan niet het overnemen van het advies, afstemming met de rijksoverheid, en de wijze van doorgeleiding naar UNESCO. De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid over het verlenen van de status van UNESCO Global Geopark ligt bij het UNESCO Global Geoparks Bureau.